

GRUP DE TREBALL A

ELS/LES EDUCADORS/ES SOCIALS, AGENTS EDUCATIUS A LES PRESONS

- La identitat de l'educador/a com a agent educatiu: la seva participació en les accions socioeducatives i en les accions educatives especialitzades, l'aportació des de la seva disciplina, el seu camp en relació a les activitats de rehabilitació, el paper com a tutor/a.

CAS PRÀCTIC: EXPERIÈNCIA A QUATRE CAMINS

ELISABET BOÓ MARTÍN (EDUCADORA CP QUATRE CAMINS)

El cas que volem explicar, comença quan l'any passat varen arribar al nostre centre un seguit de programes de tractament (programa de delictes violents, de toxicomanies, de permisos...) que havien de servir als educadors/es per poder realitzar els programes assignats. En un primer moment, els/les educadors/es els vàrem acollir i els vàrem començar a aplicar. Però al anar-los desenvolupant ens vàrem trobar amb diverses dificultats. És en aquest moment, quan decidim posar en coneixement de la direcció del centre, i més endavant a la Secretaria, la poca adequació dels esmentats programes per portar a terme la nostra tasca, des d'una vessant educativa, a més d'una sèrie de mancances que teníem com a col·lectiu (que ometrem per no estar tan relacionades amb el tema que ens ocupa).

Així, en diverses reunions d'educadors/es elaborem un escrit dient (copio textualment del text original): "(...) *com sabeu, estem portant a terme (moltes vegades en solitari) programes de delictes sexuals, de delictes violents, de toxicomanies, d'habilitats socials, de control d'agressivitat, d'esports, de diversitat cultural, de preparació de permisos, de seguiment de permisos, d'accés a les noves tecnologies a l'Òmnia, de reeducació adaptada a psiquiatria, a més d'activitats de dinamització i animació sociocultural. Hem fet i fem analítiques i sortides programades sense pràcticament recursos. Hem estat sempre oberts a*

l'adaptació als canvis que ha tingut l'organització i heu tingut sempre la nostra col·laboració en la implantació de nous programes, actes i activitats.

Així, quan l'any passat varen arribar al nostre centre un seguit de programes de tractament (programa de delictes violents, de toxicomanies, de permisos...) els/les educadors/es els vàrem acollir i els vàrem començar a aplicar. Però, al anar-los desenvolupant, ens vàrem trobar que, la majoria són de caire psicològic, pensats per fer en equip multidisciplinar. Per això, estan organitzats per sessions, contemplant la participació dels diferents professionals dins el mateix programa. Aquesta multidisciplinarietat no es porta a la pràctica ja que, en alguns casos, se li assigna a l'educador/a el desenvolupament del programa en bloc per necessitats modulars de manca de personal.

A més, les sessions que aquests programes contempen com a pròpies de l'educador/a social creiem que no s'ajusten al Programa Marc d'Educació Social ni en el contingut ni en la metodologia que en ells es proposa. L'enfocament d'aquests programes no té un compte l'acció socioeducativa, utilitza un llenguatge terapèutic, parteix de la funció docent, deixant de banda les dinàmiques grupals i comunitàries. Per això, ens veiem obligats a un procés de readaptació continu, fet que suposa un esforç afegit a la nostra tasca diària.

Cal tenir en compte que la majoria de programes amb els que, actualment, treballem provenen de la Secció de Tractament i no de la Secció d'Educació, Cultura i Esports, la qual és el nostre referent com a professionals a la Secretaria de Serveis Penitenciaris."

A part d'aquest escrit, tots/es els/les educadors/es que estem treballant a interior règim ordinari, tot i tenir sensibilitats, perfils i pràctiques professionals molt diverses, ens vàrem comprometre a l'adaptació dels programes a la vessant educativa. Per això, vàrem organitzar unes jornades de treball realitzades la setmana del 13 al 16 d'abril de 2004 on el pla de treball va ser el següent:

- Dimarts 13 d'abril:
  - Objectius generals de les jornades de treball.

- Intercanvi de les experiències i programes implementats: avaluació del 1r trimestre.
  - Reflexió entorn dels àmbits d'actuació de l'educador/a social:
    - . oci: recursos socials i culturals de l'entorn, interessos, motivacions...
    - . feina: recursos d'inserció, currículum vitae, pàgines web, entrevista...
    - .competències psicosocials: comunicació verbal i no-verbal, assertivitat, emocions...
    - . temes d'actualitat/coneixement de la realitat.
    - . família/amics.
    - . educació afectiva i sexual.
    - . educació per a la salut.
    - . (...)
  - Revisió de la metodologia utilitzada:

Punt òmnia, grups de discussió, lectura, murals, exposicions, dinàmiques de grup, contes, vídeo, DVD, biblioteca de recursos, música, role-playing, col·laboracions puntuals de professionals del centre i de la comunitat, narrant una història col·lectiva, cohesió grupal...
  - Organització per grups de treball de cares a les pròximes sessions.
-
- Dimecres 14 d'abril:
    - Programació per àrees de treball.

  - Dijous 15 d'abril:
    - Programació per àrees de treball.

  - Divendres 16 d'abril:
    - Posada en comú.
    - Disseny del pla de treball del 2n trimestre.
    - Tutories.
    - Conclusions.

Els continguts tractats varen ser:

PROGRAMES ESPECÍFICS:

SAC: Divisió de continguts segons especialització:

- Educador/a:
  - Educació sexual i afectiva
  - Distorsions del pensament
  - Mecanismes de defensa

DEVI: divisió del contingut segons especialització:

- Continguts de l'educador/a:
    - Competències socials: valors (discussió de dilemes, pel·lícules)
    - Pensament alternatiu
- Falta d'estructuració i material inadequat actualment.

TOXICOMANIES: diferenciació segons especialitat:

- Contingut educador/a:
  - Reforç personal
  - Competències socials

PREPARACIÓ DE PERMISOS:

El programa actual és inadequat en diversos aspectes: contempla que es faci en equip multidisciplinari i, normalment el porta a terme un educador/a sol; el contingut que se li atribueix a l'educador/a com a específic és anecdòtic...

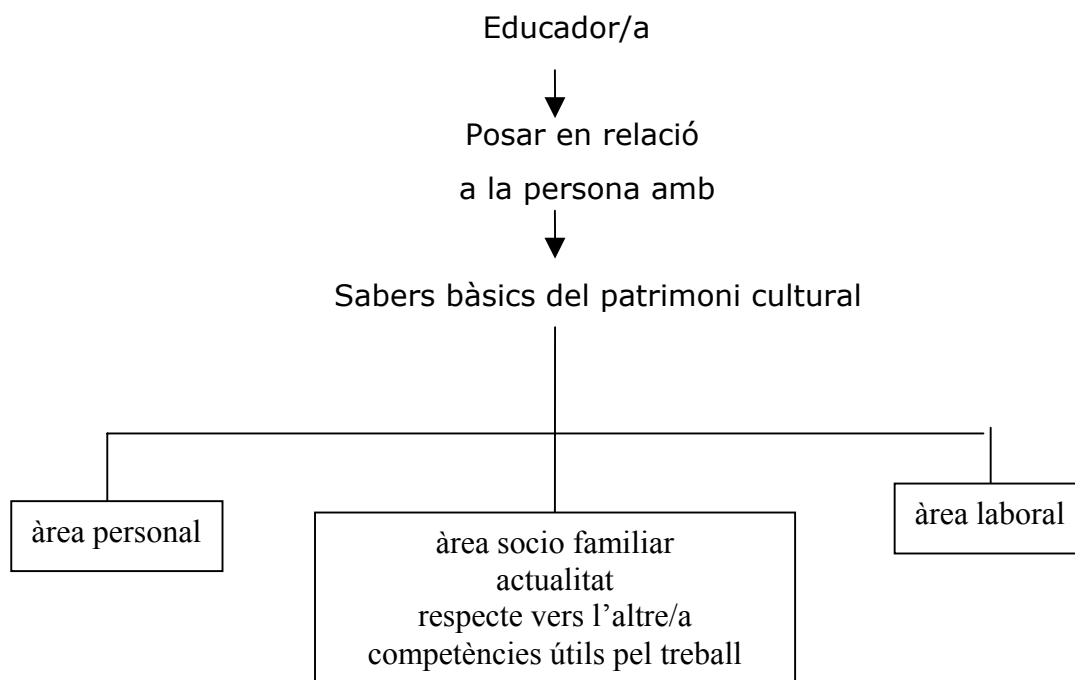
PROGRAMA D'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT CULTURAL: "Exemple a seguir", treball en equip

EIXOS TRANSVERSALS:

De les diferents discussions vàrem adonar-nos que hi havia uns eixos que eren comuns a tots els programes, des de la vessant educativa. Aquests són:

- Competències psicosocials:
  - Comunicació
  - Assertivitat
  - Educació emocional

- Àrea afectiva:
  - Família
  - Amics
- Recursos socio-laborals
- Oci
- Actualitat
- Educació per a la salut

METODOLOGIES DE TREBALL DE L'EDUCADOR/A:

- Grup de treball
- Saber aprofitar el saber dels interns
- Biblioteca
- Videoteca
- Conèixer els recursos del Centre
- Conèixer els recursos dels Professionals
- Multidisciplinarietat
- Punt Òmnia
- Poliesportiu
- Àrea educacional
- Premsa
- Vídeo/TV/DVD

- Portar persones de la comunitat
- Eixos temàtics
- Jornades
- Centres d'interès
- Tradició "terapèutica" a superar = classes i dinàmiques pseudoescolars

A més, varem fer un guió per poder portar a terme dos programes:

- Programa de medi obert: vida a l'exterior
- Acció educativa en l'àmbit de les toxicomanies

A PARTIR D'AQUESTA EXPERIÈNCIA PODEM PENSAR:

- Tenint en compte que actuem en dos grans àmbits: acció socioeducativa (comprensió de la realitat sociocultural i inserció) i educació social especialitzada (relacionada amb els fets delictius): quins continguts educatius serien transversals als diferents programes? Quina és l'aportació des de la nostra disciplina?
- Hi ha una "manera de fer" pròpia de l'educador/a social?
- Recursos que podem utilitzar
- En l'acció grupal: es prioritza la quantitat a la qualitat? Si es així, cal canviar-ho? Com podem fer-ho per canviar aquesta manera d'enfocar-ho?
- El sentit de l'educador/a passa, exclusivament, per fer una activitat?

Fins ara hem estat plantejant l'acció grupal que realitza l'educador/a social, però no hem d'oblidar que bona part de la nostra feina passa per l'acció individualitzada. En aquest sentit, també varem fer una aportació des de les jornades de Quatre Camins destacant la figura de l'educador/a com a tutor/a. En aquest sentit (cito textualment del document original): "*(...) Cal tenir en compte que gairebé tota l'acció tutorial del centre passa pels educadors/es, doncs, entre un 75 % i un 80 % de la població interna està vinculada a un educador/a com a tutor/a, a més a més, de com a educador/a en les diferents activitats que portem a terme. Això representa feina de contenció, informació, orientació, planificació, seguiment, avaluació i burocràcia. No podem oblidar que la gran majoria dels interns veuen en el educador-tutor la cara tangible de l'administració a la vessant de tractament*".

EN RELACIÓ A AQUEST TEMA, PODEM PENSAR:

- Hi ha d'haver un model estandard de tutories?
- Hi ha d'haver diferències alhora de fer una tutoria depenent de la formació del qui la fa?

DIFERENTS PROPOSTES PER DEFINIR UN/A EDUCADOR/A SOCIAL?

- Agent educatiu que duu a terme accions educatives i forma part d'un equip d'educadors amb funcions de debat i planificació (...). L'actuació concreta de l'educador/a social a l'àmbit penitenciari, s'emmarca en el que s'anomena educació no formal, entenent aquesta com un instrument més de l'educació permanent dels adults. La reeducació de la persona forma part del procés d'educació permanent per desenvolupar l'autonomia i el sentit de la responsabilitat. (Document any 2001).
- Reial Decret 1420/1991, de 30 d'agost, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de diplomad social, defineix l'educador/a social com: "... un educador en los campos de la educación no formal, educación de adultos (incluidos los de la tercera edad) inserción social de las personas desadaptadas y minusválidas, así como la acción socioeducativa".
- La educación social es un conjunto de prácticas educacionales que pueden realizarse en diferentes instituciones y que se orientan hacia la promoción cultural (con efectos sociales) de los sujetos. (...) la educación social contribuye a la cohesión social, pues genera nuevos vínculos sociales al facilitar el intercambio y la actualización cultural de los sujetos. (Núñez, V. (1999). *Pedagogía social: cartas para navegar en el nuevo milenio.*)
- La educación social, siendo un conjunto de prácticas diversas, encuentra lo específico de su definición en el cruce de la labor pedagógica con diversas instituciones de política social; trabaja en pro de la promoción cultural de los sujetos para su inclusión en lo social propio de cada época. (Núñez, V. (1999). *Pedagogía social: cartas para navegar en el nuevo milenio.*)

- Sea cual sea el "oficio" de educador que me esté asignado, tanto si soy enseñante como si soy formador de adultos, animador sociocultural, tutor, padre, vigilante, responsable de recién nacidos, de ancianos, de minusválidos o de superdotados, siempre, con independencia de las circunstancias, he de enfrentarme a la misma realidad irreductible: el cara a cara con "otro" a quien debo transmitir lo que yo considero necesario para su supervivencia o para su desarrollo y que se resiste al poder que quiero ejercer sobre él. (Meirieu, P. (1998). *Frankenstein educador*).
- Quien tenga a su cargo la educación de alguien debe poner toda su energía, ha de multiplicar las solicitudes, ha de comunicarle los saberes y los saber hacer más elaborados, ha de equiparle cuanto más mejor para que, cuando deba encararse solo al mundo, pueda asumir lo mejor posible las opciones personales, profesionales o políticas que tendrá que tomar. (Meirieu, P. (1998). *Frankenstein educador*).
- Educador/a com a sinònim de: agent de canvi, agent social, agent educatiu, agent socialitzador?